

peességben élenjáró országokkal összehasonlítva – ugyancsak fejletlen az ún. tudásintenzív szolgáltatási szektor, amelynek fő funkciója a szervezeti és technológiai innovációk elterjesztése a gazdasági szervezetek körében, továbbá az ún. híd funkció szerepének biztosítása a nagyvállalati és a kis- és középvállalati szektor relációjában érvényesülő tudástransfer és innováció területén.

Röviden összefoglalva: Finnország a gazdaság egyes területein (pl. az ICT kutatása, fejlesztése, gyártása és értékesítése) valóban a „tudás gazdaság” nemzetközileg élenjáró országa. A hagyományos gazdaság pozíciója viszont gyenge, és változatlanul a tudás gazdaság működési logikájától jelentősen különböző elvek szerint működik. A finn gazdaság tehát szektoronként eltérő működési logikával jellemezhető duális gazdaság irányába fejlődik. Annak ellenére, hogy a gazdaság- és társadalompolitikai gyakorlatra a fejlett kooperáció a jellemző („creation of policy networks”), mégis hiányzik a tudományos-technológiai fejlődés, valamint a munkaerő-piaci és társadalompolitikai követelményeket szinkronizáló integratív megközelítés a döntéshozók gondolkodásában és gyakorlatában egyaránt (pl. a finn gazdaságot változatlanul a kétszámjegyű munkanélküliség jellemzi).

Gerd Schienstock tanulmánykötete nemcsak a tudományos kutatók és egyetemi-főiskolai oktatók, hanem a magyar gazdaság és társadalom új fejlődési pályájának kialakításában különböző mértékben érintett szakemberek és politikusok számára egyaránt hasznos, értékes mű. A szerző a finn gazdaság példáján keresztül meggyőzően illusztrálja a technológia és gazdasági teljesítmények társadalmi-kulturális és mentális folyamatokba

való „beágyazottságát”, a társadalmi és gazdasági szereplők változásokért viselt különleges felelősségét és óv a kizárólag technológiai paradigmákon alapuló modernizációs minták mechanikus másolásától.

Makó Csaba

Barakonyi Károly

RENDSZERVÁLTÁS A FELSŐOKTATÁSBAN. BOLOGNA-FOLYAMAT, MODERNIZÁCIÓ

Budapest, Akadémiai Kiadó
2004 (349 oldal)

Rendszerváltás a felsőoktatásban – menedzserigények az irányításhoz

A Ratio Educationis óta az európai oktatási területet a legnagyobb változtatás éri. A Bologna folyamattal évszázados korszak végegre értünk, az európai oktatási rendszer (ek) tartalmi és formai átalakulását kikényszerítő nagy ívű európai szándékok sodrása mindennévé elért. A gazdaság szükségletei, a sikeres gazdaságirányítás eszköztárának fokozatos bekerülése az oktatási és képzési rendszerek irányításába a közoktatási rendszerekre különféle, többféle úton-módon gyakorolnak hatást a tartalmi és formai területekre. A Bologna-folyamat hatásrendszerét ma sokrétűen elemzik. Barakonyi Károly egyetemi tanár régtől foglalkozik az egyetemek igazgatásának olyan változtatásával, amelyek a szervezetet az elfogadott és eredményesnek ítélt menedzsereszközökkel és -módszerekkel lendítik új növekedési és fennmaradási pá-

lyákra. Az uniós csatlakozás bekövetkezte más helyzetet hozott a magyar egyetemekre: az általános versenyhelyzet feltehetően sürgetővé teszi az eddig körülményes változtatások határozottabb megvalósítását. Számos cikke és tanulmánya után szerzőnknek az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent új kötete Rendszerváltás a felsőoktatásban címet viseli. Alapgondolata kapcsolódik az EU alapelveinek csoportjához, azaz az EU versenyképességét erősítő egységes felsőoktatási térség létrehozásának elvéhez és gyakorlatához. Ezt sajátos, a menedzser szemléletet érvényesítő rendszer- és szervezetelemzéssel igyekszik indokolni, ami alaposan eltér a mai általános felfogástól és gyakorlattól. Ennek tükrében értelmezhető a CSEFT Operatív Bizottságának megállapítása, amely elhatárolja magát szerző gondolataitól és terveitől.

A kötet történelmi visszapillantása jól tükrözi az egyházi eredetű egyetemirányítás hagyományából eredő és máig érzékelhető egyensúlytalanságot az irányítási mechanizmus, az állami beavatkozás, költségvetési források, az egyetemi autonómia, a tudományosság és praktikusság meg a személyes érdekek ütközéseiben. Korábban ezek a jelenségek és folyamatok elsősorban nemzeti keretekben jelentek meg, a világ gazdaság nemzetközi, majd globális jellegének változásaival azonban az oktatási, képzési kérdések is világméretben tűntek fel. Az egyes országok (nemzeti) tudásainak nemzetközi érvényessége, hatékonysága egyben az iskolaszervezetek formai és tartalmi változtatásának szükségességét is felvetette. A praktikum és hatékonyság igénye felé tolodás a figyelmet a második világháború új piaci rendszerei kiépülésével a felsőoktatás felé irányította. A felsőoktatás mint a mindenkor vezető kikerülő területe szerte a világon –

nem egyforma mértékben – került offenzív változtatások elé, amelyet az egyes országok különbözőképpen válaszoltak meg.

Barakonyi Károly egyetemi tanárként, rektorként sorra szembe-sült a változások nyomán megjelenő új igényekkel, amelyeket, mint a stratégiai kérdések szakértője, hovatovább megoldásra érettnék ítélte. A változtatások igénye 1989 óta tartamilag/formailag meggyorsult. Az állami közoktatás feszesen összerendezett intézménytömbjéből fokozatosan kiszabadult intézmények más feltételek között keresik és lelik meg részben túlélésük, részben továbbfejlődésük útját. A piacosodó viszonyok és a szabályozás újrafogalmazásának menedzserelve és -gyakorlata kreatív megoldások felé mutat. A mű elemző fejezetei (Az egyetemi hagyományok, Változó világunk, A Bologna-folyamat kihívásai, Felsőoktatásunk és a bolognai folyamat, Lépcsős képzés: akadémiai reform, Egyetemi kormányzat, Egyetemi irányítási modellek, A felsőoktatás finanszírozása, Stratégiaalkotás a felsőoktatásban) számos összehasonlító példával, érdemi megállapításokkal látja el az olvasót a szükségyszerű kényszer és változtatás egyes indokaira tekintettel. Szerzőnk a racionális szervezetelemzés oldaláról a szolgáltatás hatékonysága, a felhasználó érdekei és az irányítás részletes, szintekre bontott tartalmának ismertetésével alakítja ki modelljét. Szerzőnk minden lényeges kérdést érint meggyőződése szerint azért, mert a mai egyetemvezetésnek nincs vagy nem kellőek az ismeretei a megváltozott környezet elvárásairól és lehetőségeiről. Ugyanakkor a célszerűen hasznosítható menedzser-eszközrendszer birtokában közvetlen javaslatot tesz – alkalmazkodva a meghatározó uniós alapelvekhez – a felsőoktatás 2010-es állapotára. Művének címe ideális folyamatot

jelöl – Rendszerváltás a felsőoktatásban – amelynek megvalósításához ez a könyv új oldalról ad támpontokat.

Ma már nem lehet külön magyar egyetemvezetési érdekek, mert az keveredik az – egységesülni igyekvő európai gyakorlattal. Az uniós belépéssel a magyar felsőoktatás is része lett az uniós oktatási/képzési szakpolitikának. Az uniós oktatást nemzeti hatáskörbe utalja, ugyanakkor érzékelhető, hogy erőteljes ajánlásokkal befolyásolva igyekszik egységesíteni az európai hatékonyság érdekeit szolgáló oktatáspolitikákat. Barakonyi Károly stratégiai szemlélettel, a sikeres vezetési, irányítási rendszereket a felsőoktatásra adaptálva bizonyítja, hogy így megváltozva, a magyar felsőoktatás dinamikus, hozzáértő, megbízható és együttműködő ország oktatási/képzési háttereként alapja a következő időszakoknak. Talán nem véletlen, hogy a kötet szerzője egyetemi tanár, a Pécsi Tudományegyetem volt rektora, a mű bírálója Gaál Zoltán egyetemi tanár, a Veszprémi Egyetem rektora. A menedzserizmus eredményei, a jelen tapasztalatai mindkettejüknél a változtatás érdemi igényét körvonalazzák a felsőoktatás távlatos hatékonysága érdekében.

Krisztián Béla

Sallai János (szerk.)

AZ EU, MINT A SZABADSÁG, BIZTONSÁG ÉS JOG TÉRSÉGE

Készült: A BM Oktatási Főigazgatóság gondozásában.

2004, 275 oldal.

Az Európai Unió bel- és igazságügyi együttműködéséről szóló könyv két funkciót lát el: egyrészt

felsőfokú oktatási tankönyv az e hivatásra készülőknek és az e feladatokat ellátóknak, másrészt a széleskörű magyar olvasó közönség számára újszerű tényeket világít meg az EU bel-, igazságügyi és védelmi együttműködéséről. Az EU-ban ez a együttműködés lényegében csak az elmúlt évszázad utolsó évtizedében bontakozott ki, s korunkban is tovább fejlődik. Szakács Gábor, a BM Oktatási Főigazgatóságának főigazgatója előszavában rámutat arra, hogy e könyv megjelenését követően is tovább kell folynia e téma kutatásának, újabb szakirodalom megjelentetésének.

E könyv esetében ez annál is inkább időszerű, mivel a kéziratok lezárása az Európai Unióhoz való csatlakozásunkat megelőzően történt. Csak egy példát említve: magyar állampolgár az EU-ban ma már nem csupán vízum-mentességben részesül, hanem a belső határokat útlevél nélkül szabadon átlépheti.

A könyv nagy előnye, hogy szerzői olyan szakértők, akik hivatásszerűen is részesei az EU bel- és igazságügyi együttműködésének. Tóth Árpádné Masika Edit, külügyminisztériumi szakértő ennek történetéről írva, megvilágítja az ehhez kapcsolódó politikákat, kezdve a személyek szabad mozgásától, az EU állampolgárságon át az EU bővítéséig.

Tóth Judit, a Miniszterelnöki Hivatal főtanácsadója a személyek EU-beli szabad mozgását ismertető fejezete tartalmazza ennek feltételeit is; köztük, hogy az EU-ban a tagállamok döntenek el, melyik hatóságuk hatáskörébe tartozzék az idegen rendszet; tehát emiatt nem szükségesek közigazgatási módosítások. A fejezet igen szakszerűen s mégis olvasmányosan ismerteti az idegenrendszet gyakorlatát,